

**71. Фестивал професионалних позоришта Војводине
Од 4. до 11. априла 2022. у Зрењанину
У НП "Тоша Јовановић"**

**Говоре учесници Фестивала: Тијана Грумић, Кинга Мезеи,
Кристина Савков, Соња Петровић, Викторија Палфи, Жељко Хубач, Миња Пековић,
Соња Исаиловић, Андраш Урбан, Југ Ђорђевић, Золтан Пушкаш, Предраг Грујић,
Тамаш Хајду, Немања Бакић, Милан Нешковић, Борис Кучов, Урош Младеновић,
Габор Месарош, Бојана Ковачевић, Александра Гловацки и Влатко Илић.**

Редитељ Милан Нешковић

Кад довољно дуго некоме говориш да је свиња, он ће лећи у блато

Милан Нешковић је професор на београдској Академији уметности, ради са младима, а са представом “Кус петлић” такмичи се у овогодишњој селекцији Фестивала. Комад Александра Поповића је већ освајао награда и наишао на добар пријем у позоришној јавности. У међувремену, десио се нови рат у Европи...

Шта мислите, има ли сличности међу тим ратовима и малим људима у њима, између реалних јунака данашњих ратова и јунака у Поповићевој драми?

Никако не треба поредити ову ратну ситуацију са оном у којој су се налазили ликови драме Александра Поповића. Нема сличности, мада не значи да ово неће прерасти у трећи светски рат, али не бих га никако поредио, него би се фокусирао на то да ми константно, на овим просторима, излазимо из неког рата, из кризе, па је то нешто што се код нас кроз историју понавља. Имали смо ми у животу и много већих проблема од рата, па их нисмо решили.

Како сте представили малог човека, како сте судбине обичних људи видели у представи?

Мене интригирају феномени малих судбина, људи на маргини, људи који су непримећени, јер ја не умем и не знам да се бавим великим друштвеним феноменима и проблемима. Не знам како се прави представа о њима. Знам како се прави представа о несхваћеном човеку, који врло вероватно живи један. несхваћен, промашен живот и нема никакав проблем са тим, о човеку који је скрајнут и небитан у једном друштву, чији глас на изборима нико не очекује зато што му он није потребан, будући да су избори добро организовани, па гласање није апсолутно ни потребно. То су људи које нико неће окренути телефоном да их пита за кога гласају, то су вероватно људи који и не иду на гласање зато што их је друштво довело до тога да су друштвено небитни, да се копчају на леђа, као што костим у представи и буквално то показује. Када довољно дуго говоримо некоме да је свиња, он ће у неком тренутку лећи у блато и ваљаће се, зар не ?

ФОТО: Бранко Лучић

Радећи као професор са младима, шта мислите, да ли ће ове нове генерације мењати свет или ће се брзо уклопити у свет оних што владају?

Неће га мењати, већ ће се свет променити са њима. Ми живимо, нажалост, можда последње доба развитка неолибералног капитализма који не може да се реформише и завршиће се одсуством сваке људске емпатије. То је оно што недостаје свим аспектима друштва, поготово позоришту. Један од највећих успеха представе “Кус петлић” лежи управо у топлини људи и ликова, у емпатичности једних према другима. Они нас враћају у неко време када су и ТВ серије биле боље, како се прича. То је због тога јер смо се бавили топлином тих људи. Сви ликови су нам драги, разумемо их и волимо их

у свим њиховим недаћама, проблемима, па чак и манама и поквареностима, ми их разумемо, мада не оправдавамо. Данас свет нема ту врсту емпатије, данас је све црно или бело, или смо за Украјину, или за Русију, не може се бити подједнако емпатичан према свима, јер нам медији то не дозвољавају. Не може нам бити драго да и Партизан победи, иако навијамо за Звезду. Ми смо, иначе, друштво подела, а сада и цео свет постаје неемпатичан из тог истог принципа. Зато је дивно гледати судбине малих људи који не мрзе живот, нити мрзе некога зато што им је живот такав какав јесте. Они који би имали највише права да буду љути и да мрзе систем и друштво, они то не раде. Зато завидим ликовим Аце Поповића и истовремено их волим.

Како бирате текстове за своје представе, како сте одабрали ове “петлиће”?

Тренутно сам у Ужицу, припремам представу “Месец дана на селу” по Тургењеву. И овде исто полазим од поделе. јер нисам од људи који мисли да све може да се уради у било ком позоришту, са било којим глумцима. Мени су глумци и ансамбли важни. И “Петлића” сам знао да треба да радим у Суботици, са шест младих глумаца који су то могли да одиграју, међу њима је и фавориткиња Миња Пековић. Увек све почињем од људи, јер они на сцени то треба да изведу.

Шта бисте рекли да још карактерише ову представу?

Наш позоришни свет треба да буде поносан на суботичко НП и чињеницу у каквим условима колеге раде, а како квалитетно позориште праве. Они и даље, упркос тешким условима, имају исти ентузијазам и жељу, као ликови из представе, да буду људи пре свега и да буду емпатични једни према другима.

Како млади аутори освајају простор за себе у позоришту?

Није нама нико други крив, до негативна селекција која девастира друштво. Ми смо се лакше опоравили од бомбардовања а од партократије није могуће.

М.П.

Глумица Миња Пековић

Приморани смо да се стално прилагођавамо

Глумицу Мињу Пековић публика ће на овогодишњем Фестивалу гледати у улози Миље Бушатлије, у представи “Кус петлић” НП Суботица, Сцене на српском језику. Текст Александра Поповића редитељ Милан Нешковић фокусирао је на судбине малих људи, а међу њима је лик жене из народа,

коју тумачи Пековић. За ту улогу глумица је већ добила “Зорана Радмиловића” за глумачку бравуру, те Стеријину награду.

Ко је та ваша Миља Бушатлија? Шта нам говорите мали, обични људи које са колегама играте у овој представи ?

Миља спада у оне људе који непогрешиво осећају шта значи прихватити живот у потпуности. Без жаљења шта је могло, а није, и зашто је овако како јесте, и што неће бити како смо замислили. “Петлиће” околности приморавају да се брзо прилагоде. Ко од њих има поверење у виши смисао, чак и онда кад се све чини безнадежним? А ко не? И зашто? Ни наши “мали, обични људи” немају баш све одговоре - али је дирљиво колико не одустају од потраге за њима.

Награде за “Петлића” се нижу, похвале редитеља да глумци држе представу. Све говори да сте добар тим и ансамбл у Суботици, а ипак радите у тешким условима? Јесте ли помало као ликови из “Кусог петлића”?

Помало? У овом случају, мало више. Прихватили смо дате околности - кад већ не можемо да их променимо, али ја верујем да сав наш труд има смисла и да ће једног дана доћи и главна награда - зграда позоришта. Док се то не деси, ми ћемо попут ликова из “Кусог петлића” чувати наш мали свет, креирати у њему и надати се.

Шта су публика и позоришна критика препознале у вашој представи? Играте сте до сада у четрдесетак представа, по чему се ово разликује?

Из мог угла, то изгледа као да се просто све посложило. Кад кажем “просто све”, не мислим само на нас који смо стварали представу, него и на тренутак у коме она настаје. А то је годину дана од почетка пандемије. Сви су кренули у преиспитивање својих живота, радости, смисла и љубави у њима. На тој фреквенцији се налази и “Кус петлић”. Мислим да је то његова магија.

Које су нове улоге стигле, коју улогу сада припремате и колико вам значи учешће на најстаријем позоришном фестивалу у земљи?

Управо приводим крају рад на представи “Јужна Месопотамија”, коју у Драма на мађарском језику режира Адам Фекете. Након тога, чека ме “Бог масакра” у режији Јане Маричић, у Драма на српском језику. Обе, дакле, у мојој матичној кући. Што се Фестивала професионалних позоришта Војводине тиче, увек му се радујем јер сматрам да је то за војвођанска позоришта изузетно важан сусрет. Сагледавајући и своје, и туђе резултате, омогућавамо позоришту да дише.

Стижете ли да читате нешто за своју душу, сем драмских текстова и улога, и дечјих приповетки пре спавања?

Стижем некако! Морају да се пуне батерије. Тренутно читам “Ново лето” Беле Хамваша, случајно или намерно баш сад, док у Европи букти још један рат...

М.П.

ФОТО: Приватна архива

Драматуршкиња Тијана Грумић

Митови помажу онима који су зацементирали своје привилегије

Тијана Грумић је изврсно драмско име српског позоришта, по чијим су делима настале неке од најбољих представа на нашим сценама. Начин на који пише унео је нову свежину у позоришну естетику и етику код нас. На овогодишњем фестивалу у Зрењанину гледамо представу "Ко је убио Џенис Џоплин", која је из њеног пера настала у Српском народном позоришту...

Представа „Ко је убио Џенис Џоплин“ рађена је према вашем оригиналном тексту. Одакле инспирација да се ухватите у коштац са тако великом личношћу, једном од највећих боркиња за слободу и индивидуалност?

Представа јесте рађена по мом оригиналном тексту, али је идеја за представу дошла од редитељске Соње Петровић. Она је дошла на идеју да уради представу о Џенис Џоплин и, стицајем околности, десило се да се то догоди баш у Српском народном позоришту. Џенис је, у том смислу, била и савршена прилика да се, кроз лик једне историјске личности, која је, као што сте поменули, била велика боркиња за права маргинализованих група, што је борба препуна изазова, бавим и неким другим темама који су мени важне. У том тексту, колико сам се бавила Џенис, толико сам се бавила свим женама из неке мале средине, женама са маргине и женама које су успевале да у таквим околностима буду и остану своје.

Џенис Џоплин је била феминисткиња, несвесна свог феминизма. Колико је данас феминизам потребан? Мислите ли да данас постоје жене које нису свесне да су феминисткиње?

Феминизам и феминистички покрет су у једном моменту постале ружне речи и онда су у друштву почеле да буду посматране као нешто страшно и радикално, а, у ствари, феминизам је у суштини потребан свима нама. Јер, да бисмо причали о рушењу неких предрасуда и неких устаљених образаца, који нас све погађају, а не само жене, него и разне друштвене групе које су под било којом опресијом, ми морамо причати о феминизму и једнакости. Мислим да постоји много жена које се, на неки начин, можда одричу тога декларативно, али суштински и саме у својим активностима спроводе различите праксе које су еманципаторске и феминистичке, а да ни оне саме тога нису свесне. То је уствари лепота женске еманципације.

ФОТО: Данило Бракочевић

Колико је било изазовно представити контроверзни живот препун алкохола, дроге и рокенрола, некадашњих табу тема у данашњем свету који ипак има мало либералнији став о свему?

Ставови јесу либералнији, али чињеница јесте да су неке од тих тема и даље табу. Често, када помислимо на Џенис и друге људе који припадају фамозном Клубу 27, имамо стереотипе о њима и предрасуде о томе да су завршили тако како што су завршили зато што су се дрогирали, или што су конзумирали опијате. Док са друге стране не видимо никада другу димензију тога, а то је да се све то можда десило због разних друштвених притисака, односно околности које су довеле те људе у такав свет. Мислим, на крају крајева, то исто помињемо и у представи – у време када се Џенис родила, ЛСД је био лек за мигрену! Одрастати у таквим околностима, родити се у таквом свету, представља велику потешкоћу ако желите да се извучете из нечега што су мање таквог света. Зато смо направили представу која тај део њене личности не ставља у први план, него управо причу о неким

другим стварима. Овде немамо Џенис која је умрла јер се предозирала, него видимо живот једне жене и притиске са којима се сусретала, а који су довели до тога да се то деси.

Ко ствара и ко убија данашње митове? Чему они данас служе?

Људи којима одговара да се ствари не мењају и онда се позивају на традицију, митове, на нешто што тако мора бити, јер је увек тако било. То помаже само онима који не желе да иду напред и онима којима одговара да буду ушускани у својим привилегијама. Они који разбијају митове су они који желе да промене свет и да створе онај у ком сви имамо једнаке могућности. Они су ти који су ту да покажу колико су традиција и митови заправо друштвени констукти, а не неке ствари које морамо поштовати по сваку цену.

Познајете ли неку Џенис Џоплин у свом окружењу?

Знам их много и мислим да је то нешто што ће ми заувек бити дирљиво. Мислим на неке „обичне“ жене око мене које својим малим борбама мењају свет. Познајемо сви Милену Радуловић, Иву Илинчић и неке друге Џенис Џоплин нашег времена. Међутим, постоје и многе друге жене, које нису јавно обелоданиле борбе које интимно воде и о којима нигде јавно нема речи, па тако ни не знамо за њих, а то су такође неке Џенис Џоплин које се боре против окова патријархата и данашњег друштва.

Да ли је ово први постпандемијски фестивал? Како очекујете да ће сада изгледати позориште?

Ја бих, ако могу, рекла да ово није постпандемијски фестивал, јер пандемија никако није прошла, али, са друге стране, јесте фестивал у неком новом руху. Ја се надам, и што се тиче фестивала, и што се тиче позоришта, да ће ова пандемија, па сад, колико год трајала, бити пут ка томе да позориште мало преиспита начине свог функционисања, уместо да тежи ка томе да се врати на старо. Сад имамо пуне капацитете и не морају да се носе маске, али то су толико минорне, козметичке ствари, а много битније од тога је, рецимо, бавити се прекарном и несигурном позицијом уметница и уметника који у позоришту стварају, а која се, посебно у времену пандемије, показала још несигурнијом него икада пре. Мислим да је падемија, у суштини, отворила нека много дубља питања и теме о којима позоришта морају да размишљају како би и сама опстала.

Катарина Ђоковић

Глумица Соња Исаиловић

Човек данас лако упрља своју индивидуалност

Соња Исаиловић запутила се из родног Крагујевца у Нови Сад да заврши глуму и учинила је то у класи професора Никите Миливојевића. Данас игра у представама Српског народног позоришта са којим стиже и у Зрењанин да фестивалској публици покаже "Ко је убио Џенис Џоплин". За улогу у овој представи добила је већ многе награде...

Говорећи раније о представи, рекли сте да сте се трудили да не имитирате, него да пронађете свој начин изведбе. Колико је било захтевно за младу глумицу да се врати у то доба музичке транзиције и отелотвори лик тако како сте га одиграли ви?

Ова улога за мене и даље представља процес. Премијерна изведба се сад већ толико разликује од свих потоњих. Сваким следећим играњем се све више опуштам и башкарим у њеном времену и простору. Приповедање је само једна од ствари које Џенис жели да подели са публиком, много је више осећања и музике.

Џенис није била прихваћена због својих избора, ни у једном сегменту. Да ли смо и ми данас осуђени због својих избора?

Ствари се нису много промениле. Мислим да ће увек бити тако. Човек одувек тежи осуђивању, и то не може само од себе нестати. Само је до оних који бирају, да ли су спремни на последице и ризике који долазе. У случају Џенис, потреба за изразом и смислом била је јача од препрека на које би наишла, што мислим да је за дивљење. Људи са тако јаким поривом има и данас око нас.

Мислите ли да је горе било некада борити се за сопственост и индивидуалност, или данас када се двоструко боримо за индивидуалност, ону у стварном и ону у виртуелном свету?

Нема потребе борити се за индивидуалност, то је погрешно. Ту онда нешто не ваља. Мислим да је раније таленат непогрешиво избијао на површину, гиганти су се рађали и пробијали својим несвакидашњим даром. То је публика волела, није била усмерена толико на приватност свог узора. Интервјуа је било мање, интима је била важна. Ни пре није било све савршено, о многим темама се ћутало, познате личности биле су идеализоване. Данас свако може да има свој простор на мрежама и на тај начин упознаје људе са својом личношћу, да утиче својим здравим, племенитим погледима на живот, али та могућност увек може и да се злоупотреби - а знамо да нам је свима све доступно. Данас се лако човек упрља, јер се стално излаже, има потребу да се стално експонира, ваљда из страха да не би био заборављен.

Представу сте изводили и током пандемије, а у једном тренутку имали сте и њен живи ТВ стрим. Како, из перспективе глумца, изгледа онлајн представа? Како је то искуство било у односн у време које опет имамо сада, када нема ограничења, што ће довести више људи у позоришне сале?

Лајв стрим представа јесте захвална идеја, јер је више људи могло видети из свог дома. Људи су имали утисак да се она игра баш за њих, у том тренутку. Али, за глумца такво играње не представља никакав извор уживања и стварања. Барем је то био мој случај, а ту не смем да заборавим да ова представа не опстаје без повратне реакције публике. Сећам се колико је било стресно пролазити кроз прилагођавање на маске - за мене је то заиста био шок. Дуго сам осећала дистанцу од публике. А онда и лајв стрим. Међутим, на све се навикнемо. У једном тренутку

сам на маске престала да мислим. Публика се на све навикла. Али, сада се посебно радујем лицима из публике, које ћу моћи да гледам са сцене.

Катарина Ђоковић

ФОТО: Мила Пејић

Редитељ Золтан Пушкаш Људи су уморни од свега, али морамо се надати

Представе Золтана Пушкаша не остављају места равнодушности. Чини то овај редитељ не само избором тема, увек неких – у нашем друштву изгледа вечно – контроверзних, већ и самом глумачком поделом и третманом одређеног дела или позоришног материјала на сцени. Таква је и представа “Три сестре” са којом стиже у Зрењанин...

Чеховљево дело поставили сте на прилично контроверзан начин. Како сте дошли на ту идеју?

Када ме је Андраш Урбан звао да режирам у његовом Позоришту “Костолањи Деже”, у том тренутку у позоришту није било глумица. Била су само три глумца и онда смо размишљали шта ћемо... Како ја волим трагичне комедије - јер ми је и сам живот баш такав, није све само црно бело, гледао сам шта глумцима у том смислу могу да понудим да би одиграли нешто ново... Тако сам изабрао Чехова: муче нас исте самоће и усамљености, све ми то у свакодневном животу имамо, и нема везе који је народ у питању, која нација и где се у којем делу света нешто дешава. Након тога, дошла је драматуршкиња Корнелија Голи која је представу поделила на два дела. Први део је Чехов помешан са савременим текстом, односно мојим искуством. Све што се дешава у представи, то се десило мени.

У представи се бавите разним темама које су болна тачка нашег друштва. Сигурно није било једноставно поставити их све у једној представи?

Рад на овој представи био је као нека лабораторија. Много смо причали о томе и дошли до закључка да свака особа има исте проблеме, била она хетеросексуална, трансексуална, или бисексуална, био то Мађар, или Србин - није ни битно. Чињеница је да смо сви усамљени и врло је важно да људи разумеју шта ми желимо да кажемо. Ту је онда небитно идемо ли у патетку или трагедију.

У представи помињете и – и данас - крхка женска права. Та тема се данас чини актуелнијом него икад. Иако имамо разне покрете за заштиту од сексуалног/породичног насиља, права жена изгледају угрожена исто као некада кроз историју. Где је ту проблем?

У неком смислу, ово су женске приче, “женска” је представа. То што стоји у представи свака жена може да има као искуство. Велики је проблем што живимо у патријархату а то је такав систем у којем, нажалост, морамо да разговарамо о положају жена у друштву.

Главна линија представе је сексуалност. Иако се у представи нигде јасно не наводи ког су опредељења ликови, навели сте да су они трансексуалци. Такође, поиграли сте се тиме да вам мушкарци играју женске ликове. Како је то публика доживела?

То је јако осетљива тема, зато сам одмах на почетку рекао да прво морамо тражити шта је наш заједнички проблем. Морамо показати истину на сцени, а публика ће нас надживети, исто као што ће надживети и теме трансексуалности и сексуалности, мајки, жена... Ако желимо рећи нешто на те теме, публика мора да разуме.

Пандемија је наизглед окончана, а „Три сестре“ и те како имају везе са њом. Како сте навели, подударују се са стварним животом: седимо, чекамо и не радимо ништа. Шта мислите да ће се дешавати у позоришту кад се епидемија једном и званично заврши? Да ли ћемо и даље само седети и не радити ништа?

ФОТО: Приватна архива

Ми смо у правом тренутку поставили представу, јер прича се дешава у ситуацији у којој главни ликови не раде ништа, изоловани су и не смеју напоље. Седе и чекају. Док смо спремали представу, нама је било врло лако да се саживимо са тим што не можемо нигде да изађемо и ми лично. Не знам тачан одговор на то питање. Мислим да је код нас проблем то што смо стално у истој ситуацији, што су људи уморни од свега. Не знам ни шта смо ми могли, ни шта ћемо моћи, али потрудићу се да цитирам Чехова, који каже да остаје само нада. Стога: остаје нам да се надамо да ће бити боље.

Катарина Ђоковић

Глумац Габор Месарош Наш највећи сан и даље је слобода

ФОТО: Жофи Серда

Глумац Габор Месарош једно је од заштитних лица Позоришта “Костолањи Деже”. Из њега нам ове године у Зрењанин долазе бекетовске “Три сестре” у којима Месарош игра једну од улога...

Ваша представа је врло комплексан приказ “тема некоректности”: политике, начина живота, сексуалности. Шта мислите, на шта данас у том смислу посебно треба обратити пажњу? Шта је данас најскупље?

Ова представа је комплексна на врло специфичан начин. С једне стране, зато што је састављена из више Чеховљевих комада - јер живимо у његовом свету, а с друге стране зато што је драматуршкиња Корнелија Голи морала у његов свет да уводи

проблеме из садашњости, конкретно теме сексуалности и трансексуалности. Лик професора, поред тога што знамо да је већ исцрпљен и уморан од тога како живи и ради, треба да се бори са унутрашњим фрустрацијама и дилемама који су наши свакодневни проблеми. Мислим да је наш највећи проблем данас - слобода. Слобода душе и слобода главе. Сви верујемо да то већ у 21. веку није питање, али, ако погледамо шта све дешава око нас, схватамо да је то и даље наш највећи сан – жеђ за слободом.

Представа говори о много тема које упиру прст у око. Колико је тешко поставити их као глумца, све у једној представи, а да се ни једног тренутка не збуните, постанете патетични или трагични?

Око тога смо се највише мучили. На почетку процеса само читали текст на разне начине, да не кренемо са такозваном “првом лоптом”. Радили смо на томе да монолози, проблеми које доживљамо у свакодневном животу, на сцени не буду патетични. Јако је тешко седећи, практично статично, одиграти све фазе пијанства, пошто непрекидно пијемо у представи. И још не дозволити да кулминација представе не буде патетична. Много смо радили на томе.

Какав је био изазов играти Чехова данас? Има ли сличности са овим временом? Посебно што је представа настала у време пандемије. Да ли ће сада, када нема епидемиолошких ограничења, бити другачији доживљај играти је?

Ликови код Чехова су веома комплексни. Понекад су конкретни, а понекад су као само духови света или прошлости. Наши ликови су духови из садашњости. Причамо о нашим проблемима: остати или отићи негде другде живети, зависност, старост и разне фрустрације, као што је и сексуалност.

Дугогодишњи сте члан Позоришта “Костолањи Деже”. Ваша публика се навикла на екстравагантност, отворену сексуалност, упирање прстом у око, мушкарца који игра жену... Како мислите да ће публика другде реаговати?

Мислим да свака представа има своју публику. Наше позориште је током година формирало своју публику. Отворена је за разне провокације, али до једне одређене границе - а то је истинитост. Истина увек провоцира и никад не покаже пут. Истина постоји сама за себе. Можеш погледати с оне стране, или с ове стране, али то је то.

Да ли се некада уморите од играња политичко/родно/ратно ангажованих представа?

То што волим у ангажованом позоришту јесте што увек истражујем. Увек се крене из нуле и стиже до циља. Не можеш избегавати тему којом се бавиш у том тренутку, мораш у себи да је испиташ, да тражиш свој став према датим темама и да комуницираш сам са собом. Кроз импровизације покажеш свој став, мишљење о разни стварима и на крају сватиш да си ти материјал представе. Твоје мишљење формира тему и то даје један велики доживљај слободе.

Катарина Ђоковић

Редитељ Андраш Урбан

Свака моја представа је раскринкавање мене самог

ФОТО: Егвард Молнар

Андраш Урбан редитељско је име од кога се мери нова ера позоришта у Србији, и региону. Његове представе тематски промптно одговарају стварности, пропитују је, доводе у питање, критикују, не само њу, него све нас лично. Многима се то не допада, али постоје и чете оних који обожавају дело овог позоришног ствараоца. Урбан ове године стиже на сцену НП "Тоша Јовановић" са оперетом "Витезови лаке мале", урнебесном представом, наизглед лаким нота... Затрепериће због ње дланови гледалаца, а у једном тренутку, богме, и заледиће се...

Глумци у "Витезовима" јасно исказују огорченост према институцији позоришта у једном посве другачијем, неочекиваном жанру. Како сте дошли баш до тог жанра и до тема којима се бавите у представи?

То су теме које су стално у некој жижи расправа позоришта и публике. Да кажем, сукоб класичног или чудно схваћеног класичног театра са модерним театром. Имамо сукоб у образовању гледаоца, образовању позоришта, док у Суботици стално постоји та нека потражња за концепт театром. Увек имате утисак да народ тражи одређено позориште, које ни само не зна какво би хтело да буде, јер о позоришту се често има слика као о оном старом позоришту где позориште пружа забаву, одређене илузије, и онда, наравно, то се сукобљава са оним позориштем које говори о проблемима који се дешавају у стварности.

Представа је критика малограђанштине, незнања и актуелне политичке ситуације. Спојили сте више тема у једну. На Стеријином позорју публика је добро реаговала. Каквој ми публици стремимо? Каквом позоришту?

То је представа у којој се говори о разним проблемима који нису истина, односно бавимо се темом где лаж, постављена у правом тренутку, постаје истина. И онда после трагамо, јер желимо да чујемо одређене ствари које се чине звучним, па кад их добијемо преко медија, у овом случају из позоришта, ми врло радо поверујем у то. Свака моја представа је неко раскринкавање самог себе на неки начин, али је у "Витезовима лаке мале" изабран комични пут. Мислим да је у позоришту битно само да постоји публика. Само да могу да седну, да се опусте и да се предају представи коју гледају. Ја не добијам никакве захтеве од публике, мислим да је легитимно да им се нешто свиђа, а нешто не свиђа, да нешто прихватају, или не прихватају. Али мене увек занима то зашто им се нешто не допада. Који је разлог, шта им ту смета?

Шта је сценска истина?

Врло је тешко одговорити на то питање. Када користим ту реч, углавном говорим о некој "метафизичкој" стварности, то је трнутак када

уметност или позоришни чин дођу до неке сопствене истинитости, али то не представља опонашање стварности, него то постане сама специфична стварност. Мислим да људи често погрешно разумеју термин сценске истине. Не говоримо о правој крви, не говоримо о тој врсти "видљиве" истине, зато што су то будалаштине. Сценска истина неће настати само зато што неко пушта крв, није то поента у целој причи, него да се догађаји на сцени доведу до ранга истине и истинитости.

Морамо ли се вратити утопијама, јер изгледа као да су нам оне само преостале?

Не размишљам о томе, али ако ме питате, ваљда треба да имамо одређене идеје о свету и о томе како желимо живети, а не само да прихватамо одређене стране, или начине, само зато што је, нпр, неко постао јак, или сила у економском, еколошком, било ком смислу, без обзира о којој је држави реч. Ваљда, надам се заиста, да сваки озбиљни уметник размишља о хуманом концепту живљења, или позоришта стварања, а не обрнуто.

У представи се осврћете и на историју војвођанског мађарског позоришта. Како данас изгледа бити директор једног мађарског театра?

Не верујем да је лако бити директор било ког позоришта овог тренутка. Позоришта се налазе у проблему, ми немамо позоришни закон, лоше смо финансирани и, наравно, бити још и директор мађарског театра, то све има своје специфичности.

Конкретно, наше Позориште "Костолањи Деже" има 13 запослених, уместо 15. Смањили су број запослених и уништили позоришта фамозном рационализацијом. Нама су одузели два радна места, а 15 људи је био минимум који је могао да опслужује позориште, довољно да се оно не затвори. Смањеним капацитетом, људи гину од посла, дају отказе, хаос. Сада тренутно траје, није претерано ако кажем, и скрвљавање позоришта, из наших вена тече кап по кап снаге. Но, без обзира на то, и без обзира на то што је Деже Костолањи мађарско позориште, мислим да се налазимо на великој позоришној мапи Србије и да се заиста трудимо да радимо квалитетно.

Катарина Ђоковић

Глумац Борис Кучов

Занима ме шта позориште има да каже о нашем животу

И у "Витезовима лаке мале", он је - као и у још многим представама Позоришта "Костолањи Деже", аутентичан глумачки састојак. Можда зато што у свакој игра као да је питање живота и смрти. Страсно, и без резерве. Он другачије и не уме, рекао је након што је добио Стеријину награду за улогу у представи коју ће видети и зрењанинска на овогодишњем Фестивалу. До сада није прошло неопажено и то да је у овој представи, за разлику од већине улога, обучен!

Представа „Витезови лаке мале“ врло агресивно прикрива истину кичом, естрадом и шундом. Да ли забава и комика, односно сатира представљају најефикаснији начин да се прикаже суровост данашњице?

Апсолутно мислим да јесу. Обрадовала ме вест да ћемо се овом темом бавити на овакав начин, јер се ту отварају многа питања: о томе шта су очекивања данашњег гледаоца у позоришту, шта публика жели да гледа, шта воли, који жанр их највише интересује... Заправо, то питање је једна вечна дилема. Ми смо сада, за ову представу, за ту тешку дилему, изабрали форму оперете, перформанса-оперете. Било је занимљиво искуство, и за нас, и за публику причати о важним темама на овај начин.

Колико је било неугодно, а колико ослобађајуће, глумити самог себе, односно глумца Позоришта "Костолањи Деже", незадовољног управом и радом позоришта?

Андраш Урбан често прави такве представе где глумимо себе у неком смислу, али, заправо, нисмо то ми, то је доживљај представе. Рекао бих да ми и не знамо шта играмо, да ли смо сад то ми, или смо ми као перформери. Но, ако се удубимо у то, онда је то само једна улога, али кад кажеш да глумиш себе, онда је то мало, онако шизофрено, тако звучи. Истина је да је увек најтеже играти самог себе, а посебно тешко је ту бити уверљив: да заправо не глумиш, само да будеш оно што јеси. Било је много импровизација и кроз њих смо показивали своја искуства. После, кад се напише конкретан текст у којем се налазе наше речи, тада све те импровизације и проба постају комад, и то више није само наше искуство, онда је све то фикција, или мало пређе у

ТВ формат.

Нашалили сте се да је ово једна од ретких представа у Костолањију у којој играте обучени. Како сте се навикли на контроверзе које изазива наго тело на сцени?

Та реченица је заправо шала да играмо обучени. То је физички театар у којем се много бавимо телом. Мени је интересантна та саморефлексија нагог тела на сцени. Ми се бавимо њиме и немамо никаквих проблема. Чак то, како је један наш пријатељ рекао, више није ефекат шокантности, да се шокира јавност, већ је то начин на који говоримо у нашем театру, што се на нашим сценама, иначе, није чест случај.

Добитник сте Стеријине награде. Како је то утицало на вас као младог - до тада широј јавности - не толико познатог глумца из Суботице?

Ово је моја прва глумачке награда и много сам срећан због ње. До сад сам добијао награде за текстове које сам писао. Било ми је драго и што сам је добио баш због ове улоге, јер је баш специфична улога. Волим је као што волим и ову представу.

Позориште "Костолањи Деже" је поприлично неконвенционалан театар. Већ дуго сте његов члан. На који начин ви доживљавате његову ангажованост и модерност, а како гледате на класично позориште? Шта публика више тражи?

Мене као глумца више занима неконвенционално позориште. Увек сам више волео ову форму и врсту позоришта. Сам сам тражио пут како да дођем да радим баш ту врсту театра. Нисам ја упао у ансамбл позоришта Деже Костолањи тек тако, него сам баш хтео да идем тим путем. Јако ме занима какву

ФОТО: Егвард Молнар

рефлексију стварности позориште данас даје, на све друштвене теме, све проблеме. Што се тиче публике, мислим да је публика различита, свако бира оно што му одговара, али ако је добра представа, без обзира где је поставиш, у малом или великом позоришту, било да је авангардно или класично, публика је препозна. Добро представе се увек пробију.

Шта нам доноси постпандемијско позориште?

Кад је било мање ограничења, људи су више долазили у позориште, тако да се надам да ће сада све више и више долазити, да ће се људи сад мало више приближити позоришту.

Катарина Ђоковић

Редитељ Југ Ђорђевић Театрална свакодневница отима позоришту илузије

Југ Ђорђевић, као што му име каже, носи рођењем завештање јужњачког краја, а у позоришту се изражава документарним приступом, што је видљиво у драмама које је поставио у протеклих годину дана. Биле су то "Кишне капи на врелом асфалу" у Београдском драмском позоришту и "Трамвај звани жеља" у НП Сомбор. Тенеси Вилијамс му је одавно био у глави, каже редитељ, а тек након читања његове аутобиографије добио је идеју шта би његово радио.

ФОТО: Бојана Јањић

У овој представи поиграли сте се увреженим доживљајем главних јунака из познатог комада, преиспитујући ко би они данас били...

Сви имају претпоставке о тим јунацима јер је то уједно и најпознатије Тенесијево дело. Драматуршкиња Тијана Грумић и ја направили смо концепт у којем Стенли Ковалски не мора да буде злостављач у средњим годинама, нити Бланш Дубоа мора да буде жена крхког менталног здравља. Резултат тога је подела коју смо направили у сомборском позоришту. Идеја је била да доведемо у питање патријархат који доводи у питање женску слободу. Хтели смо да покажемо однос старијих жена и млађих мушакараца, однос у којем је женско искуство много корисније од искуства младог, бесног мушкарца, у којем тај патријархат дозвољавају жене.

Како освајате свој простор у позоришту?

Сталним радом на новим пројектима. Мој рад на представама је континуиран, али позориште и даље има неке своје бољке, као што су мањак професионализма, или ситуација коју имамо у Београду где су глумци заузети снимањем серија, што условљава позоришне процесе. Ту је, затим, хроничан недостатак стручних професија које су у нестајању, као што су власуљари нпр. Њих нема ко да замени, ти се позоришни занати гасе. То све утиче на квалитет представа.

Каква вам се чини наша данашња стварност о којој позориште треба да говори?

Чини ми се да је наша свакодневница театралнија од позоришта, скоро да је преотела позоришту његова средства изражавања и илузују. Политика и друштвене мреже преотеле су позоришту ту театралност и илузију, и вешто се њима служе. Ипак, позориште се баш због тога сада налази у једном тренутку када се враћа средствима која су жива, и људима на сцени. Документарни приступ, када се одузме илузија, ту може да помогне, па позориште може да постане и емотивно, и топло, да буде додир.

М.П.

Глумац Немања Бакић Лична слобода се осваја пристојношћу

Глумац Немања Бакић игра у позоришту и серијама, деци предаје глуму и верује да су свима нама потребни подршка и разумевање. У сваком случају: пристојност у јавном простору и комуникацији. Истиче да му је највећи изазов да остане свој, а у представи која говори о младости, илузијама које умиру и рађају се, о неиспуњеним жељама, игра младост саму. Сомборска прича из Тенесијевог пера, у Ђорђевићевој режији, пре свега је прича о напетости којом су прожети сви јунаци, па и лик који игра. Говоримо о истој оној непетости којом су прожети и наши животи у овом нашем времену, напетом до граница издржљивости.

Тумачите Мича. Које су године потребне, или довољне, да се игра оно што проживљавају иконе драмске литературе из овог комада?

Не могу да знам да ли бих другачије доживео и разумео улогу да сам је спремао ранијих година. Вероватно да бих. Ја сада имам 33, и мислим да је то таман. Таман довољно да бих разумео човека попут Мича, и околности у којима се он налази.

Какве су жеље данашње младости?

Као неко ко годинама ради са децом и младима у свом драмском студију, у прилици сам да са њима често разговарам и чујем шта је оно што им је потребно. Увек је то подршка, разумевање, дати им простор да се искажу на свој начин, бити стрпљив са њима, потрудити се да учините све да се они добро осећају са тим што јесу. Толико је тога... Ово је оно што ја могу да учиним за њих.

Зашто је данас све мање слободе и како је ви освајате, како личну, а како професионалну?

Ја своју слободу освајам тако што се трудим да будем фер, пристојан и искрен према људима који ме окружују. Према својој породици, пријатељима, колегама... Бити пажљив, бити на страни слабијег и угроженог. Чини ми се да сам управо тако добио ту личну слободу о којој говоримо. Што се професионалне слободе тиче, за њу је потребно веровати у себе и бити стрпљив. Биле су ми потребне године да бих се ослободио разних стега и несигурности. Сада је све доста лакше. Ипак су потребни одређено време и искуство.

Како изгледа та рањивост мушко-женских принципа данас, када више нема патријархалних матрица?

Не бих рекао да их нема, напротив. Без обзира на то, данас лако рањавамо једни друге. Успоставити однос који је искрен и миран је тешко. Много људи у мом окружењу је у везама које су токсичне и тешке. Изазова је много, тешко је томе одолети.

ФОТО: Нага Рейман

Позориште или филм, ТВ серије, где се више проналазите?

Уживам једнако у свим пословима које ми ова професија пружа. Позориште, филм, рад са децом и младима. Драго ми је да могу у свему да уживам подједнако и на различите начине. Позориште је ипак место у коме сам највише радио, не бих се бунио да тако и остане. Ту сам највише научио.

М.П.

Глумац Урош Младеновић Има места за младе ако преузму иницијативу

Гледамо га у представама за децу Дечјег позоришта Суботица, али га публика и колеге знају и изван тог контекста. Каријеру је почео представом "Ствар избора - Зашто слушам Марчела". Овај аутопоетски есеј с почетка каријере Уроша Младеновића, коме је кумовала Миња Богавац, настао је по текстовима "О људима, псима и мишима" које је написао музичар Марко Шелић Марчело. Младеновић је потом играо у Српском народном позоришту и Битеф театру, те у представама Градског театра Нови Сад, а било га је и на филму. Младеновић истовремено ради са младима у Школи глуме која постоји при суботичком Дечјем позоришту. Поред свега тога, овај глумац основао је у Параћину Телепорт театар који изводи представе тамо где нема позоришта за децу и младе. Тај програм пренет је у Буприју и Нови Сад, у којем се одржавају радионице у организацији Асоцијације "Културанова". Уроша Младеновића у Зрењанину гледамо у улози Томија, дечака из романа "Пипи дуга чарапа".

Каква је, из твог угла, ова представа?

Пипи је храбра јунакиња и због те храбрости и јунаштва она је занимљива и дечацима и девојчицама. Представа је комбинација драмске и лутракске представе. Урадили смо је прилично спектакуларно. Деца на лицу места виде занимљиве промене сценографије и прате причу о јунацима чији су животи динамични. У сат времена проведемо их кроз много различитих места и после тога могу да кажу да су заиста били на једном путовању.

Како данашња деца ишчитавају прича о Пипи? Да ли више верују у бајке, да ли могу га уроне у њих?

Мислим да могу. Ми стално мислимо да су бајке и неке приче превазиђене, па се онда уверимо да нису. Мислим да је нама у позоришту битно да приступ бајкама буде савременији. Треба радити универзалне бајке, али и неке наше ауторе који пишу за децу. Треба стварати ауторске представе за децу, интерактивне.

Има ли у позориштима места за младе људе, нове глумце?

Млади глумци треба да покажу иницијативу, да раде нешто и и мимо позоришта, а не само да чекају да их неко ангажује. За мене глума није испуњавање обавеза, већ активно учешће и остваривање својих идеја. Тек активним учешћем отварају се могућности за посао и место за сваког младог глумца.

ФОТО: Александар Јовановић

М.П.

Глумица Викторија Палфи Заборављамо да је живот велико игралиште

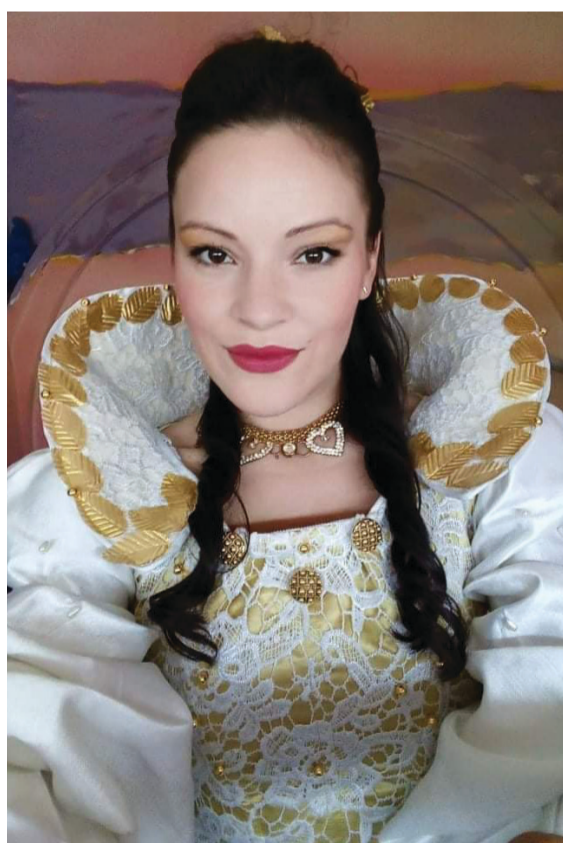

ФОТО: Дејан Вуковић

Глумицу Дечјег позоришта Суботица Викторију Палфи публика и колеге знају по сјајним улогама у представама за најмлађе. Последњих година ова Зрењанинка радо се враћа свом граду у фестивалске дане, а ове године представиће се улогом Пипи дуге чарапе у истоименој представи.

Шта је порука ове представе малишанима?

Представа је прави циркус, забава за малишане, али и за нас глумце. Ми смо једна циркуска трупа која децу и одрасле жели да подсети на постојање дечјег света у њима. Овом представом желимо све да их мотивишемо да не забораве на игру, да не схватају преозбиљно живот, само као обавезе, плаћање рачуна... Јер, живот је ипак једно велико игралиште.

Да ли су девојчице данас у бољем положају него у време када је настао роман Астрид Линдгрен?

Дело је писано после Другог светског рата, због којег су деца заборавила да се играју, а Пипи је написана као лик који не треба ничега да се плаши и може да иде у авантуре. Одабран је лик девојчице, јер су оне слободније и могу да утичу на дечаке. Озбиљније су, боље уче.

Чему вас је научила ова улога?

Помогла ми је да трагам за храброшћу код себе. Њене су особине непролазне, увек ће бити популарна.

Како публика реагује на њу?

Представа је богата и динамична, Пипи је стално у покрету, на сцени се стално нешто дешава, летимо по сцени. Публика реагује одлично и деца хоће да нам се прикључе на позорници. Погодили смо њихов свет. То је добро, јер и деци је потребан одушак од силних обавеза које имају: часова, тренинга... Зато код нас у позоришту она поново буду деца, ослободе се и забораве на своје активности.

М. П.

Фестивал су увек људи...

Домаћини зрењанинског Фестивала: Стефан, Соња, Жељка, Иван, Дејан, Татјана, Урош, Бранкица, Марко, Ивана, Бошко, Вера, Филип и Вилмош.

Импресум: За издавача НП "Тоша Јовановић". Новинари: М.П. и Катарина Ђоковић. Фоторепортер: Јован Његовић. Дизајн: Ненад Дајић. Уредила: Снежана Милетић.

Одржавање Фестивала омогућили: Заједница професионалних позоришта Војводине, НП "Тоша Јовановић", Министарство културе и информисања Републике Србије, Град Зрењанин, Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама.

Спонзор Фестивала: Компанија Gomex.

Драмски писац Жељко Хубач Наше позориште почива на ентузијазму појединца

Драмски писац Жељко Хубач, иза кога је богато искуство рада у позоришним кућама, што као аутора, што као продуцента, каже да је наша култура на маргинама друштва и да наш театар почива на ентузијазму појединца.

Хубачу је до сада на сценама широм региона, али и даље, изведено скоро 50 драмских текстова. Играни су у Србији, Бугарској, Хрватској, Босни и Херцеговини, те далеком Јапану и Русији. Овог априла стиже на Фестивал као аутор текста "Дечак и месец" у извођењу домаћина, Луткарске сцене НП "Тоша Јовановић", који је урадио по мотивима поеме Бранка Ћопића „Мјесец и његова бака“.

Шта вам се чини, каква је ситуација у српским позориштима данас?

Сведоци смо дугогодишње девастације свих институција друштва, међу којима је позориште, с обзиром да законска регулатива не препознаје специфичност рада у њему, најрањивије. Наиме, упоредо са Уредбом о забрани запошљавања у јавном сектору, која је имала погубан утицај пре свега на уметничке ансамбле, али и на стручне службе позоришта, дошло је до усложњавања бирократских процеса који су неретко инкопатибилни са позоришном праксом, као што је систем јавних набавки, који је са константним стагнирањем, или смањењем буџета театар, довео до пада, најпре квантитета продукције, а потом и квалитета. И нико се превише не узбуђује због тога, јер је култура, а самим тим и театар, у овом злом времену либералног капитализма на маргинама друштва. Ја већ дуже време имам утисак да наш институционални театар у ствари опстаје захваљујући ентузијазму појединца. И док је њима стало до тога да се, упркос системским недостацима, позоришни чин догоди, ми ћемо имати неко позориште, али искуство нас учи да све оно што се заснива на ентузијазму појединца, а не на систему, нема перспективу.

А како је у сфери технике, позоришних заната?

Врло су илустративни примери небриге према техници и позоришним занатима. Нпр, декоратери у техници имају изузетно ниске плате јер их је некаква Уредба о коефицијентима у државним институцијама свела на ниво обичних физичких радника, не водећи рачуна о сложености и специфичности њиховог сценског посла. Зато је све теже наћи доброг сценског радника, чак и ако

позориште добије прилику да некога запосли. Још драстичнији пример је изједначавање плата кројача у позоришту, који шију стилски костим из епохе, са обичним кројачима у текстилној индустрији, због чега позоришта кубуре са овим кадром. Из истих разлога, све је мање позоришно образованих моделара, обућара и других мајстора уметничких заната, што утиче на то да нам се ликовност представе полагамо све више своди на конфекцијске декоре. И да не набрајам даље, јер где год загребете у данашњем театру, ситуација је забрињавајућа. Што опет не значи да нема начина да се проблеми реше.

Имате ли неке конкретне предлоге како да се то реши?

Треба што пре упражњена места попунити добрим кадровима, повећати плате у мери финансијских могућности државе, али притом уважити и специфичности рада у позоришту и одредити јасне параметре којима се може валоризовати рад менаџмента. Истовремено, на дужи рок, неопходно је донети Закон о позоришту, с обзиром на тренутну неусаглашеност многих законских аката који се тичу театра.

Како се у таквој ситуацији пробијају нова имена у позоришту, како нови писци уопште долазе до театара, до прилике да им се игра неки текст на сцени?

Ми немамо драматрушка одељења у позориштима, што је озбиљан проблем, јер је, између осталог, задатак тих одељења да прате и вреднују рад драмских писаца, посебно оних млађих. Но, с друге стране имамо неке значајне конкурсе за драмски текст, пре свега онај Стеријиног позорја који најбоље текстове, не само да финансијски награђује, него често учествује и у њиховој продукцији. Ту је Хартефактов конкурс, који такође води рачуна и о продукцији, па Награда "Борислав Пекић" за младог писца која се додељује у Иригу и која младим писцима омогућује штампање драма... Круна свега је Стеријино позорје као фестивал посвећен домаћем драмском писцу, тако да, у суштини, ми имамо некакав систем који мотивише младе драмске писце, али друга страна медаље је да позоришта имају све оскуднију продукцију. Такође, цене за откуп ауторских права за извођење драма све су ниже и зато млади драмски писци тешко могу да живе од писања, чак и ако су успешни.

ФОТО: Бранко Луцић

М.П.

Глумац Предраг Грујић Младом глумцу тешко је да се избори за свој простор

ФОТО: Јован Ковачевић

Читали смо поему Бранка Ћопића "Мјесец и његова бака", о томе како ноћу Месец скита и док тако лута, нижу се догоровштине. Лик дечака Вука оживео је глумац Предраг Грујић који је добио ангажман на Луткарској сцени НП "Тоша Јовановић", чији је стипендиста. Грујића смо претходно гледали у ТВ серијама "Ургентни центар" и "Моја генерација", те представама "Семпер идем" НП Сомбор, "Госпођи министарки" Позоришта "Бошко Буха" и вршачком "Хероју нације".

Дечака Вука су послали на село код баке, са рачунаром и мобилним телефоном... Али, кад нестане струје, он мора да почне да слуша приче и бајке...

Играм улогу дечака и Месеца. На почетку је дечак, а када заспи - постаје Месец. Месец ми је чак занимљивији лик, јер ту анимирам лутку. Играм у много представа за децу, што у институцијама, што са мојом трупом "Алегрето театар". Иначе, однедавно сам почео да се бавим луткарством, ово ми је трећа луткарска представа. Волим да играм за децу, она су дивна публика, имам осећај да могу нешто корисно да урадим за њих, да их нечему научим. Луткарство ми је вишеструко интересантно: мора се савладати техника вођења лутке, а истовремено преко лутке пренети емоције гледалишту.

Како сте се изборили за своје место у театру?

Изборио сам се радећи све, прихватајући различите улоге. Младом глумцу је заиста тешко да се избори за своје место. Запослење у позоришту и рад на филму нама после Академије делује немогуће. Још увек немам стални ангажман, али сам однедавно стипендиста зрењанинског позоришта - Града Зрењанина и једне организације која стипендира свршене студенте и размену студената Србије и Мађарске. То је први корак, надам се, ка неком запослењу. Зрењанинско НП је театар у којем сам као дете начинио своје прве кораке, и било би ми дивно ту да радим.

М.П.

Редитељка Соња Петровић

Зато што не гајимо емпатију у деци, стасавају генерације пуне мржње

Соња Петровић, та вечно насмејана млада жена која је режију дипломирала на Академији уметности у Новом Саду, чије с представе играју у земљи и иностранству, а која је уједно и директорка Фестивала еколошког позоришта за децу и младе у Бачкој Паланци, ове године на Фестивалу у Зрењанину учествује са две представе.

Позориште младих извешће у њеној режији "Девојчицу са шибицама", а СНП представу "Ко је убио Џенис Цоплин", која је добила многе награде и за коју је, између осталог, заједно са глумицама награђена и годишњом наградом СНП-а.

Има ли данас још увек "девојчица са шибицама"?

То, нажалост, није бајка из прошлости, већ реалност с којом се деца, млади, па и одрасли, сусрећу сваког дана. Представа је рађена у копродукцији са Удружењем "Слобода нема цену" које се бави борбом против трговине људима. Радећи на представи, схватили смо да је просјачење и трговина људима много већи проблем нешто се о томе говори. Позориште за децу и младе не треба да буде само весело и естетизовано, већ треба да покреће и озбиљне теме као што је ова. Уосталом, деца се сусрећу са напуштеном децом и људима који живе и раде на улици, а њихов највећи проблем је тај што их систем не препознаје. Не зна се тачан податак колико их је, али се зна да не прави довољан број свратишта за децу улице, ни довољан број кревета, центара и обучених људи који би се бавили овим проблемом. Зато сматрам да је неопходно причати о томе са децом.

Како вам је било да од егзактних података о напуштеној деци, а подаци су суровији од било које позоришне драме, направите представу?

Целом тиму је ово био један од тежих и емотивнијих процеса рада на представи. Ишли смо на терен, упознавали децу у свратиштима, разговарали са њима и текст је најстарија у току рада на представи. Доста смо се користили и материјалом "Поздрављено неког", који је писан осамдесетих година, а реч је о изјавама деце без родитељског старања и деце са улице. Деца говоре о томе како се осећају и како живе. У суштини, све што се изговори у самој представи, осим бајке која иде као паралелни ток, јесте аутентичан материјал. У неком смислу, представа јесте документарна, иако у самој форми то није.

Шта мислите саосећа ли публика са причом, као што сте је ви осећали радећи на представи?

Наша представа највише служи томе да код деце узраста од осам година и више развије емпатију

према другима и другачијима од себе. Представа подразумева и разговор са публиком. Оно са чиме се сусрећемо у тим разговорима је да деца често говоре да су малишани са улице груби и прљави, а ми им кроз представу нудимо одговор зашто је то тако - да они нису намерно такви, већ су силом прилика такви постали.

Да ли вам се чини да смо се као друштво навикли на суровост, па и да смо децу навикли на њу?

То је врло тачна теза, да се емпатија као особина и осећање најмање развија. Радећи на овој представи дошли смо до податка да у Данској постоји предмет у школама који учи емпатији. Схватили смо да је то нешто што најмање негујемо код деце и младих, па нам стасавају генерације које су пуне мржње и агресије. Одрасли су одговорни за то, и мислим да је позориште један од алата да причамо о томе. Ова наша представа растужи и расплаче децу, на крају се родитељи љуте због тога.

Друга ваша представа на Фестивалу је прича о Џенис Цоплин. Колико је Џенис актуелна данас, чега је она симбол у данашњем времену?

Пожелела сам да направим представу о Џенис јер сам схватила да не постоји нико, никакав идол или звезда, која се, тако аутентично као она, бори у данашњем времену за себе. Садашњи тренутак изгледа поприлично изрежирано, и нисам у њему могла да пронађем некога ко би био истински пандан Џенис Цоплин, жени која се исконски борила за себе и своја осећања и идеје.

Јасно нам је какву је симболику еманципације носила појава Џенис у време кад је живела, а о каквој еманципацији данас причамо?

Имам утисак да се 50 година након њене смрти није много тога променило. Само су се ствари преобликовале у нешто друго и ми сада имамо проблем са квазиеманципацијом, са статистичком еманципацијом, а не суштинском, а Џенис се баш борила за то суштинско прихватање у друштву. Морамо бити свесни да је она живела у време сегрегације у Америци, у време када је женама било забрањено да носе панталоне и имају каријеру. Она је рушила све стандарде, а ја тренутно имам утисак да се од жене и дан данас у Србији очекује да се

ФОТО: Владимир Величковић

оствари у одређеним улогама, да се уда, породи. Постоје још увек родни стереотипи.

Жене се сада боре и за реални и виртуелни идентитет. Да ли су нешто постигле?

Нисмо се бавили виртуелним светом у представи, али стално о томе разговарамо. Верујем да ово време намеће неке обрасце, статистиком се покушава достићи равноправност, а и виртуелна стварност одмаже еманципацији.

Да ли нам то говори да поново немамо раније стечене слободе, већ да их морамо стално освајати и стицати? Да ли је редитељима због тога тешко?

Кажу да је најскупља цена и најтеже остварити своју слободу. Као што се Џенис некада борила за своју слободу, тако и данас свако од нас мора за њу да се избори. А за жене у позоришту, редитељке, могу да кажем да није лако. Још увек су слабије плаћене, често су на путовању, ни систем, ни посао није наклоњен женама. Упркос свему, имамо значајне редитељке у земљи, посебно у позоришту и било би добро да се у складу са тим ускладе и њихове зараде, третман и однос према њима.

М.П.

Глумица Кристина Савков

Не окрећимо главу од обачене деце

ФОТО: Мила Пејић

Каква је представа у којој играте и каква је ваша улога? Ко је та девојчица?

Наша представа се ослања на бајку Ханса Кристијана Андерсена и она је повод да испричамо причу о данашњој деци са улице која су изложена трафикингу, малтретирању и искоришћавању. Играм Девојчицу са шибицама која остаје без баке, свог јединог уточишта, коју отац тера на принудан рад.

Тешка је тема којом се бавимо, поготово што се ради о незаштићеној деци, невидљивој за систем и друштво у којем живимо. У том смислу, циљ наше представе је да се проговори о овој теми, у нади да ће је што више деце и родитеља погледати, да ће причати о њој и на тај начин развијати емпатију, које је све мање међу људима. Коначно, надамо се да ћемо направити мали корак на путу ка некаквој реакцији система.

После сваке наше представе уследи разговор на тему којом се бавимо, о могућим начинима реаговања када видимо децу на улици како просе. Стога мислим да је врло важно да ову представу погледа што више људи.

Ко су данас овдашње "девојчице са шибицама"? Како им помоћи?

Маргинализована деца. Она деца којој је одузето право да буду деца. Незаштићена, изложена насиљу, запостављена, одбачена, а још увек недовољно способна да се боре за себе, у чему и јесте основна трагедија. Мислим да се разговором са децом може много учинити. Дакле, едукација, учење да не треба окретати главу и исмевати, скретати пажње да су то деца иста као сва остала.

Видите ли данас негде емпатију према одбаченима и како деца која гледају ову представу доживљавају ту тему?

Деца одлично реагују на представу и углавном су вољна да коментаришу и изнесу своје утиске, или да испричају неки догађај из свог живота који су повезали са неком сценом из представе. Иако је препоручен узраст за ову представу изнад 10 година, врло често долазе и млађи и, искрено, изненађена сам њиховим разумевањем. Можда не умеју речима

да изразе свој утисак, али на емотивном плану све тачно препознају.

Сви смо заборавили шта значи емпатија. Генерално. Деца уче од својих родитеља и ако они нису емпатични, мале су шансе да њихова деца буду таква. Вршњачко насиље је данас, нпр, веома изражено, управо због мањка саосећања и разумевања за друге.

Колико простора млади уметници и глумци имају у позоришту данас, како освајају своје место на сцени?

Дуг је пут до заузимања "свог" места на сцени. Нажалост, има много примера да неко не успе да заузме било какво место. Млади глумци су приморани да раде разноразне послове не би ли обезбедили основне егзистенцијалне потребе. Глумачко тржиште у Србији је преплављено младим глумцима, што је, уопштено гледано, дивна ствар, али прилику добије само мали проценат. Било би дивно када би свако позориште ангажовало младе, тек дипломиране студенте глуме, а да не говорим о филмовима и серијама које су годинама засићене једним те истим глумцима.

Шта је вас водило глуми, како ваш позив доживљавају нпр. ваши пријатељи? Да ли су глумци данас "ин", да ли су цењени?

Прву представу сам одиграла са пет година. И то је била једина ствар која ми кроз одрастање - ни у пубертету, ни у тинејџерском периоду, није досадила. Увек сам била део неких секција, глумачких радионица и радо сам одлазила на њих. Глуме ми никад није било доста и када је дошло време за уписивање студија, нисам се двоумила ниједног момента. Имала сам велику подршку својих пријатеља и могу да кажем да сам заслужна што су неки од њих данас редовни посетиоци позоришта.

"Ин" су познати глумци. "Ин" су серије и филмови. Позориште мање. Потребно је мотивисати младе да одлазе у позориште. Јако мало представа је намењено тинејџерима. У моменту када граде мишљење, осећај за естетику, кроје навике које ће им постати животне, позориште мало шта има да им понуди.

М.П.

Селектор 71. ФППВ, др Влатко Илић Систем који се не развија - нужно регресира

Влатко Илић дипломирао је позоришну и радио режију на београдском Факултету драмских уметности. Био је студент генерације. У међувремену је и докторирао. Његова специјалност су теорија уметности и медија. Овог априла у Зрењанин стиже као сектор 71. Фестивала професионалних позоришта Војводине. Тек напомене ради, основаног исте године када и онај чувени Авињонски позоришни фестивал.

Наша је стварност прилично апсурдна, и у политичком и друштвеном смислу. Како бисте оценили театар у Србији и колико је истинита прича да је војвођанско позориште посве апартан театарски део? Ако је то тачно, зашто је апартан?

Не бих рекао да је наша стварност апсурдна. Она проистиче из поретка који бисмо најпре могли окарактерисати као медијски заснован капитализам, при чему све више мислилаца говори и о преласку технолошко високо развијених друштава у дигитални феудализам. У питању су повесни процеси који захватају читав западни свет, и свет позоришта никада није, нити може постојати независно од њих. Приметна је извесна склоност наших институција културе ка затварању, што није добро. Конзервација није могућа, систем који се не развија нужно регресира. То, наравно, не значи да би некритички требало пратити трендове - културу је могуће мислити и као културу отпора, и онда када настојимо да очувамо наслеђе одређеног поднебља. Поред позоришних стваралаца, и позоришне институције би требало да заузму јасније позиције спрам тога шта чине, и како то чине.

Двогодишњу селекцију гледали сте кроз више од 30 представа. Какву бисте јој оцену дали у естетском смислу, а какву у етичком?

За учешће на овогодишњем Фестивалу професионалних позоришта Војводине било је пријављено 30 представа за одрасле и седам представа за децу, и оне су врло разноврсне. Уколико бисмо желели да издвојимо нешто што је заједничко за већину њих, то јесте запитаност оних који су на њима радили над позоришном уметношћу. Не заборавимо да су сва наша позоришта током извесног периода била затворена, а да се живот није зауставио. Због тога је и очекивано да се, ако театар опет стварамо, запитамо какав нам је театар

потребан. А то је и естетичко и етичко питање.

Зашто је само девет представа у селекцији ако је селекција двогодишња?

Организација сваког фестивала је велики подухват. Иако та одлука није у надлежности селектора, могу да претпоставим да је одржавање континуитета било приоритет, док је услед пандемије дошло до тога да се у овој селекцији нађу најбоље представе из двогодишње продукције позоришта Војводине. А важно је сачувати овај фестивал, и то не само због његове традиције (на пример, он се оснива исте године када и фестивал у Авињону) већ и зато што он настаје „одоздо“, сасвим различито од тенденција фестивализације културе, које диктира тржиште, и које су већ дуго предмет критика. Фестивали

ФОТО: Приватна архива

попут овог доприносе осећају заједништва, и од непроцењиве су вредности за сваки културни простор.

Какав се то уметнички бум десило у Суботици да одатле доводите пет представа? Изгледа као неки суботички уметнички цунами...

Тешко је проценити репертоарску политику позоришних кућа само на основу представа пријављених за учешће на фестивалу, али је мој

утисак да су се издвојиле оне представе чији су ствараоци имали слободу и подршку да у највећој мери развију сопствени сценски израз. Уз то, очигледно је да Суботица има богат позоришни живот, о чему сведочи и број професионалних позоришта у овом граду.

Шта су у уметничком смислу „згрешиле“ војвођанске театарске куће које се нису нашле у селекцији (драмској), од НП „Тоша Јовановић“, преко Ujvideki Szinhaza и Позоришта младих до Кикинде и Руме? Шта је недостајало у њиховим продукцијама, због чега нису задовољиле ваше уметничке критеријуме?

У селекцији су се нашле представе које сам оценио као уметнички најуспешније, и то узимајући у обзир њихове идеје (уметничке идеје), затим достигнућа свих оних који су на њима радили, као и исход стваралачких процеса, односно, саме представе. Понекада се једноставно деси да замисао обећава, и да је њена реализација добра, али да се представа довољно не истиче, док у неким случајевима накнадна извођења не успевају да одрже квалитет премијерних. Није било концепта који је претходио селекцији, нити је мој укус био пресудан, што је легитиман поступак приликом селекције представа за фестивал. У овом случају, проценио сам да је најважније да се најбоље представе одиграју на Фестивалу професионалних позоришта Војводине.

Позориште у Србији било је у кризи и пре пандемије. Она је ту кризу само још више продубила и осветлела. Шта мислите да ће позоришта морати да ураде да би поново зачарала публику? Свакако да је то на свима, али на коме преваходно: директорима позоришта, редитељима или глумцима? Видите ли игде неке такве тенденције, неку такву снагу?

Позоришта би морала више да се отворе према различитим иницијативама. Она јесу, али би морала у већој мери да постану места од важности за заједницу, места у којима се заједница окупља и заједно бави темама од значаја за њу саму. И то многа позоришта у Војводини и чине. И напослетку, позоришта би морала у потпуности да одбаце императив комерцијалног успеха. Уметност томе не служи, нити може да победи у тој трци. У крајњем случају, то и није њена трка.

Снежана Милетић

Позоришна критичарка и водитељка фестивалског подкаста Александра Гловацки Има довољно младих који могу да замене ове што јуре на све стране

ФОТО: Ненад Ковачевић

Александра Гловацки, позоришна критичарка, драматуршкиња и уредница у Редакцији културе Радио Београда 2, једна је од ретких позоришних људи који с истинским разумевањем, благонаклоношћу и потребном дозом објективности прилази свему ономе што настаје на овдашњим позоришним сценама.

Позориште и културу уопште промовише у програму своје матичне куће, а њене критике подижу стандард писања и оквира храбрости. Гловацки ће на Фестивалу професионалних позоришта Војводине водити подкаст, који се ће од 6. до 8. априла (од 19 до 19.30 сати) емитовати на ФБ страници НП „Тоша Јовановић“. Подкаст ће се бавити најразличитијим позоришним темама, а угостиће неке занимљиве позоришне ствараоце.

Је ли позориште у Србији боље од српског друштва, од његове стварности?

Уметност генерално представља ону бољу страну живота, из простог разлога што се окреће његовој суштини. Добра уметност, чак баналним и тривијалним појавама, бави се на филозофски, испитивачки начин, па је опет боља од живота. Не, не мислим да је вреднија или лепша од живота, већ да нам скреће пажњу на битно, омогућује да се одморимо од глупости која прети да нас удави.

Шта је добар тренд у позоришту у Србији, а шта је неподношљив?

Неподношљиво је компромисерство, покушај да се калкулисањем реши једначина са више непознатих – и имати публику, и задовољити критику, задовољити финансијера, па обезбедити себи тезгу или летовање... Дугорочно резултат је лош. Добар тренд, одличан тренд је што су наша мала (мала по величини ансамбла) позоришта у провинцији храбро отворила врата младим и храбрим редитељима (више) и писцима (мање), којих је толико да их овде не можемо набројати. Позоришта у Чачку, Врању, Лазаревцу, Пироту... То је много добро.

Колико је искрена позоришна критика у Србији?

Критике је премало, то јој је највећа мана. Да имамо десет дневних листова са редовном критиком, то би се онда изнелисало. Јер и критичари су људи, а однос према уметности умногоме зависи од личног сензибилитета и укуса. Наравно и од знања. Али погледајте нам медије! Где сместити критику, између подробен извештаја са фарме и парова?

Некада се говорило да имамо глумачко позориште, а онда су глумци отперјали у ТВ серије. Потом смо говорили о редитељском позоришту, па су редитељи почели да трче из представе у представу. Све је мало клонуло због свега тога, чини се. Чије је позориште сада?

(Наставак на следећој страни)

Увек има довољно нових, младих снага, да ускоче на места ових што јуре на све стране. Не могу да верујем да управници дозвољавају овакво стање, кад подела не може да се састави на једној проби јер сви имају снимања. Ја то не бих толерисала. Сви кукају због тога, а нема акције. Ми смо страшно неорганизовани. Сем у нечему лошем. Кокана (Младеновића) су организовано избацили из Атељеа јер је дирнуо у одсуствовања глумаца из репертоара. Да се не бавимо тиме даље, на сву срећу нисам на челу ниједног позоришта. А то што кажете да је клонуло, па зависи шта гледамо. СНП или Новосадско, ЈДП или ПУЛС театар, Народно или Битеф...

Размишља ли ико о публици? Ко?

О публици се најбоље размишља добрим пројектима. Ја на жалост спадам у премијерску публику, јер медији инсистирају на позоришној критици одмах после премијере, што мислим да је погрешно. Кад год сам одгледала представу поново, у неком каснијем извођењу, било је много зрелије и боље. Најрађе бих писала критику после десетог

играња. Тада је и публика она права, и то ми је увек дирљиво. За већину наших људи, одлазак у позориште је издатак о коме мора да се промисли. А иду. Никада нећу заборавити редове за карте током бомбардовања, када су играња била бесплатна, само је требало узети карту. Свакодневно сам сведочила десетинама метара дугачким редовима испред Атељеа, ЈДП-а, Народног.

Зашто редитељи имају тако несхватљиво велике хонораре? Глумци не зараде ни за годину дана колико они за једну режију? Ко је створио такав поредак ствари? Када се то тачно десило?

Стварно немам одговор, само примедбу да поштен редитељ може највише три представе у сезони да уради. Заправо би две биле права уметничка мера.

Ко има користи од фестивализације Србије?

За друге не знам, али публика сигурно има. То је неспорно. Не разумем се у системе финансирања, и не знам колико би домаће продукције могло да се оствари уместо једног фестивала, али говоримо о мањим градовима, који немају бесконачно

много публике. За ту публику је веома важно да на годишњем нивоу може да види седам – осам неких нових представа.

Ко је за вас непоновљиви мислилац у позоришту данас?

Постоје одважни, посвећени људи, које силно поштујем. Али ја нисам особа од једне струје, једне политике, једне истине. Мислим да је само у мноштву различитости могућ просперитет. Без крви, подразумева се.

Шта саветујете да се игра на нашим сценама? Које су текстове редитељи и упавници заборавили?

Саветујем да се овај тренд драматизација мало успори, да се отворе конкурси за младе писце, да постоје фестивали нових драмских текстова. Да Стеријино бар половину представа мора да има по оригиналном домаћем драмском тексту. Новом! Не Нушић и Душко Ковачевић, већ праизведбе.

Снежана Милетић

Председница Заједнице професионалних позоришта Војводине Бојана Ковачевић У позоришту се морамо чувати истости

Бојана Ковачевић је директорка НП Сомбор и председница Заједнице професионалних позоришта Војводине. У разговору за фестивалске новине говори о положају позоришта и уметника у тренутку када се надамо да пандемија јењава, а процењује и како смо се у њој снашли, и ми у својим обичним животима, и уметници у својим уметничким заједницама...

С каквим сте учинком преузели Заједницу?

Тренутак после великих криза није сјајан за преузимање било чега, али је свакако изазов. Заједница је и пре пандемије, по мом мишљењу, била на неки начин у проблему са сопственим идентитетом, циљевима и сврхом, а пандемија је све то само додатно истакла. Питање њеног финансирања већ дуго година представља кључни проблем за све нас у њој и немамо неко трајно решење тог питања тренутно. Без тога, Заједница тешко може да функционише у свом пуном капацитету.

Како је Заједница радила током пандемије?

Током пандемије смо се састајали ређе него што је то уобичајено, али је мој утисак да смо ипак били повезанији телефонски и путем имејл порука. Пандемија је, поред свега, показала колико нам је удруживање потребно и значајно. Колега Венцел, претходни председник Заједнице, истински се трудио да нас држи на окупу и да покаже колико је значај удруживања позоришта. Имали смо састанак и са Заједницом професионалних позоришта Србије на коме су се отворила бројна питања.

Нажалост, две године нисмо успели да одржимо Фестивал онако како то једино треба да буде. Имали смо јубиларни 70. Фестивал тако што је свако своју представу играо на матичној сцени. Тиме је сада радост већа што смо поново заједно у Зрењанину. Мислим да је одлична ствар што се Фестивал вратио у Зрењанин трајно, јер су се Зрењанинци показали као одлични и некако сасвим природни домаћини овог Фестивала.

Шта намеравате да предузмете да би Заједница боље функционисала?

Као што сам већ поменула, проблем финансирања Заједнице и Фестивала је кључни проблем. Већ смо имали састанак у Покрајинском секретаријату за културу на коме смо отворили то питање и добили чврста уверења да ћемо од њих имати пуну подршку. Сада су снаге усмерене на одржавање 71. издања Фестивала, али чим се он заврши, почињу припреме за следећи, као и решавање осталих проблема.

Свакако сматрам да је и статут Заједнице потребно изменити, да је неопходно ревидирати ко све чини Заједницу. Данас имамо ситуацију да, на пример, на Фестивалу који треба да нам прикаже позоришну слику Војводине, немамо у селекцији академско Позориште "Промена" јер нису чланови Заједнице, а то позориште данас прави представе које су у уметничком смислу на потпуно истом нивоу као многе представе које настају у позориштима члановима.

Уколико се трајно не реши питање Фестивала, мислим да је потребно преиспитати и форму у којој се он одржава. Јер док се нешто чиме се дичимо да је најстарији професионални позоришни фестивал у региону одржава искључиво захваљујући ентузијазму и вољи позоришта учесника да поднесу трошкове учешћа, нешто ту суштински није у реду. Суштина је да Заједница мора да нађе начин да постане платформа за лакше деловање и

остваривање интереса њених чланова, а не бреме и терет који нас, на све текуће проблеме, додатно оптерећује.

Какав вам је утисак, како је позориште функционисало током пандемије?

Мислим да смо функционисали најбоље што смо умели. Вероватно бисмо сада знали боље, али то је накнадна памет. Имали смо срећу да смо једна од ретких земаља у Европи која је током сезоне 2020/2021 могла да ради и да нам позоришта буду отворена. Сви смо имали таласе заражавања запослених, сви смо отказивали представе, али смо и правили неке нове и имали неке лепе тренутке које су и нама, и публици, на кратко доносили бег од стварности, али и преиспитивање исте.

Шта су позитивне ствари које смо набилдовали током короне?

Сва позоришта су из тог тренутка могла да схвате колики је значај друштвених мрежа и колико су нам оне помогле да останемо у контакту са публиком од марта 2020, откад је корона почела, па до повратка у позоришта јесени те године. Такође, научили смо колико је важно да снимамо представе и чувамо архиве наших позоришта. Али смо такође схватили и да без живог контакта с публиком правог позоришта нема. Научили смо да правимо представе у различитим условима, са смањеним средствима. И оно што је најлепше, научили смо да је позориште преживело све и да ће надживети све.

Шта су њене најнегативније тековине по позориште?

Негативних ствари је много. Изгубили смо бројне колеге. Постало је лако отказати представу. Нешто што је у позоришту било незамисливо, постало је свакодневно и нормално. Испливао је и проблем самосталних уметника. Замрла су гостовања и размене међу позориштима, бројни фестивали су се угасили. На пример, "Дана комедије" у Јагодини, сећа ли се ко? Општа финансијска криза одразила се, наравно, и на наше буџете.

Шта сада када епидемија, бар се надамо, јењава можемо да урадимо боље за неку могућу следећу сличну ситуацију, конкретно у позоришту? За почетак да се уметници боље заштите у неком финансијском смислу.

Оптимистично, надајмо се да таквих ситуација више неће бити. Управо ове околности показале су нам колико је све непредвидиво и колико никад не можемо бити спремни за оно шта може да нам се деси.

Као што сам рекла, дубоко верујем да када се о неком проблему говори удружено, да се то неминовно пре и боље чује. Проблем слободних уметника није проблем само нашег друштва, него целог света данас. Свакако се само конструктивним разговором може доћи до неког одрживог решења.

Такође, проблем забране запошљавања, који је у разним формама и под капом различитих закона, на снази већ осам година, оставља трајне последице на сва позоришта.

Од многих позоришних стваралаца чујемо да се нешто озбиљно у театру мора мењати. И организационо-функционално и естетски. Шта ви мислите да мора под хитно? Како је то могуће?

ФОТО: Јован Њековић

Нисам сигурна да су икакве промене у организационо-функционалном смислу могуће ако нису системске и ако не крећу са државног нивоа. А бојим се да би одатле у овом тренутку тешко дошло нешто корисно и добро за позориште. Цео свет је кризи. Око нас су ратови и болести, и тешко је поверовати да би се сада неко озбиљно, посвећено и благонаклоно бавио позориштем, осим нас који у њему радимо. Оно што ми сами изнутра можемо јесте да се боримо бескопромисно, да се у позоришту бавимо истином и да укључимо младе људе који ће стално доносити нешто свеже и ново. У позоришту се морамо чувати "истости". А верујем ми, да и то што сами можемо, није уопште мало.

Како вам изгледа војвођанско позориште? Из позиције Београђана, оно изгледа јако витално. Да ли је заиста тако, или ми сами себе храбримо?

Сматрам да је позориште бољи део нашег друштва, па тако и позоришта у Војводини и тренутна стања у коме су. Селекција овогодишњег Фестивала је настала из продукције две позоришне сезоне и када погледате које су све представе ту, мислим да не можемо рећи да нам позориште није добро и квалитетно и да се у војвођанским позориштима не догађају добре и важне представе. Верујем да се види да у позориштима има људи који за њега живе. Да ли би могло боље – да, увек. Да ли нам свашта недостаје – да! А да ли и у овим и оваквим временима правимо представе којих ће се неко сећати и за 30 година – дубоко верујем да правимо.

Снежана Милетић